

Posudek vedoucího práce na diplomovou práci Šárky Navrátilové „Politika německé menšiny v meziválečném Československu na příkladu Německé sociálně demokratické strany dělnické v Brně“, FSV UK, Praha 2016

Za téma velmi zdařilé diplomové práce byla vybrána komunální politika německé sociální demokracie (v dalším DSAP) v Brně v letech 1918 až 1924. Jejím cílem je popsat vývoj vztahů mezi Němci a Čechy v daném období na komunální úrovni. Autorka si klade otázku, jaká témata vzbuzovala ve sledovaném období největší pozornost německých sociálně demokratických politiků a jak se proměňovaly jejich postoje k tématům, kterým politika německé menšiny v Brně přikládala v kontextu konsolidace československé státnosti klíčový význam. V tomto rámci autorka chce také sledovat, jak se vyvíjel postoj DSAP k otázce spolupráce s českými a ostatními německými politickými stranami.

Volbu Brna na nutně jen přivítat - na rozdíl od Prahy byla druhému největšímu městu v tehdejší Československu v dosavadním historickém výzkumu věnována spíše okrajová pozornost. Přitažlivost zvoleného příkladu navíc zvyšuje i okolnost, že do převratu v roce 1918 mělo město výrazně německou tvář, kterou podtrhovala i skutečnost, že německé politické strany měly na radnici spolehlivou většinu. Velmi šťastné je i rozhodnutí věnovat se německé sociální demokracii. Strana se pohybovala ve složitém silovém poli národnostních a sociálních zájmů, které střídavě činily logickými partnery buď německé občanské strany nebo české levicové strany. Zatímco příkop od prvních prohlubovaly sociální problémy, vystavět mosty k druhým bránila poměrně rigidní národnostní politika města (a pochopitelně nejen jeho), na které se po roce 1918 nezanedbatelnou měrou podílely právě i české socialistické strany. Němečtí sociální demokraté v této zájmové spleti nedokázali najít uspokojivou pozici, o čemž svědčí propad jejich voličské podpory do poloviny dvacátých let a tím i vlivu v politických orgánech města. Stručně řečeno, jak autorka sama vyvozuje, německá sociální demokracie nebyla ani národnostně ani sociálně dosti radikální, aby si v očích voličů udržela svoji počáteční atraktivitu. Přispěla k tomu ovšem i okolnost, že sociální demokracii začala zleva konkurovat internacionální komunistická strana. Proces štěpení levice, kterému autorka věnovala po právu odpovídající pozornost, byl právě v Brně značně dramatický, neboť komunistická frakce zde byla silnější než v celostátním průměru.

Práce má řadu pozitivních stránek. Je opřena o archívni prameny a velmi reprezentativní soubor sekundární literatury. Na tomto základě je autorka schopna zasadit vývoj v Brně do kontextu celostátní politiky (zdařilé jsou v tomto ohledu pasáže o národnostní politice) a správně interpretovat dění v městských záležitostech. V materiálním ohledu je komunální politika zmenšeným projekčním plátnem celostátní politiky. Zbytnění a nepřehlednosti mnohovrstevné materie práce se autorka vyhnula jasným profilováním stěžejních témat politického zájmu DSAP a zdařilým strukturováním práce. Vedle analýzy vývoje politických pozic strany ve městě (komunální volby 1919, 1920 a 1924) se soustředila na politiku strany směřující k obraně pozic německé (nyní již) menšiny ve městě, konkrétně na souvislosti vytvoření Velkého Brna v roce 1919, na záležitosti školství, jazyka a kultury a konečně s nástupem poválečné hospodářské deprese i na sociální problémy (především boj s bytovou krizí). Vývoj v politickém prostoru města autorka doplnila i vylíčením nejdůležitějších událostí ve vzájemných německo-českých vztazích i ve veřejném prostoru.

Vznikl tak zdařilý obraz politické situace i společenské a národnostní atmosféry v Brně v zakladatelském období československého státu. Konečně je nutné zdůraznit, že práce je napsána kultivovaným jazykem a současně čtivě, je velmi pečlivě zredigována, takže neobsahuje žádné chyby, překlepy apod. Formální náležitosti jsou v souladu s praxí na IMS.

Věcné chyby jsou v práci velkou výjimkou a jsou svým významem marginální. Oficiální (státní) jazyk státu nezakotvila Ústava, ale jazykový zákon (s. 5). Autorka se sice ztotožňuje se závěry L. J. Berana (s. 34), ale na jeho - ostatně velmi solidní - studii výslovně neodkazuje, ani není uvedena v seznamu literatury. Německá sociální demokracie získala v obecních volbách v únoru 1920 37,8% hlasů, ale německých, což autorka opomněla výslovně uvést, i když to z kontextu vyplývá (s. 35).

Tyto drobnosti nic nemění na celkovém závěru, že Šárka Navrátilová předložila velmi kvalitní diplomovou práci, která podstatně překračuje běžný průměr prací obhajovaných na IMS. Práci proto doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji stupněm „výborně“.

11. 6. 2016

prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.